

NRO 14013 Stenebyälvens sjösystem - Bengtsfors, Dals Eds kommuner Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:** NRO 14013 **Områdesnamn:** Stenebyälvens sjösystem **Kommun:** Bengtsfors, Dals Ed 30 **Kartblad:** 9B NO **Area:** 3743 ha **Naturgeografisk region:** 21a Sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap. Dalslandsområdet. **Kust/havsregion:** - **Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Huvudavrinningsområde 108 Göta älv **Agrara kulturlandskapsregioner:** - **Landskapsform:** Sprickdalslandskap. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Vattendrag, sjö Fauna Ås, jättegrytor

Värdeomdöme: Stenebyälven med dess tillflöden och sjöarna Torrsjön, Grann och Iväg har stor biologisk mångformighet, främst beroende på artrik fiskfauna och glacialmarina relikter. Stor och mångformig isälvsbildning med jättegrytor och unikt system av åsgropar. **Huvudkriterier:** A, D **Stödkriterier:** Mångformighet, representativitet, raritet. **Förutsättningar för bevarande:** Sjösystemet bibehåller sin goda vattenkvalitet och i övrigt opåverkade status. Miljöfarliga utsläpp och reglering är exempel på ingrepp som kan skada värdena. Anläggande av en fiskväg vid kraftverket i sjön Ivägs utlopp skulle ytterligare öka områdets värde för öringen. Ivägsåsen och moarne: Berggrunden och isälvsavlagringarna förblir opåverkade. Ingrepp som kan påverka området negativt är bl a grustäkt, schaktning, utfyllnad, vägbyggnad, bebyggelse. **Säkerställande och internationell status:** Delar av området är naturreservat. **Områdets huvuddrag:** Området omfattar delar av Stenebyälvens tillrinningsområde med sjöarna Torrsjön, Grann och Iväg med omgivande stränder, den mäktiga grusavlagringen Ivägsåsen-Moarne och kanjondalen med jättegrytor vid Steneby kyrka samt Stenebyälvens lopp mellan Iväg och Laxsjön. Torrsjön är belägen på en höjd av 101,9 m ö h dvs 0,4 m över Grann, och med en åsträcka på 100 m till denna. Torrsjön är en oligotrof sjö med en areal på 1,83 km² och ett största djup på 28 m. Stranden är oftast kort och brant. Vegetationen består av glesa vassar och kortskottsväxter längs stränderna samt något flytblads- och långskottsväxter i vikar. Sjön omges av kuperad terräng med barrskog samt något lövinslag på odlad mark i nordväst. Tillrinningsområdet är 22,6 km² stort och består mestadels av skogsmark. Torrsjön får anses som mindre påverkad, främst beroende på avsaknad av reglering samt tämligen opåverkade kem-fys-förhållanden. Sjön har en mycket hög biologisk funktion och innehar vissa raritetsvärden. Bland kvarlevande ishavsdjur (glacialmarina relikter) förekommer: *Mysis relicta*, *Pallasea quadrispinosa*, *Gammaracanthus lacustris* och *Limnocalanus macrurus*, dessutom finns *Carex pseudocyperus* (slokstarr). Förekommande fiskarter är nejönöga, ål, siklöja, nors, gädda, benlöja, brax, elritsa, mört, lake, hornsimpa, gers och abborre. Torrsjön får anses som tämligen mångformig, främst beroende på den artrika fiskfaunan och en tämligen artrik grundbottenfauna. Grann är belägen på en höjd av 101,5 m ö h dvs 0,2 m över Iväg, och med en åsträcka på 0,6 km till denna. Grann är en stor och flikig oligotrof sjö med en areal på 6,3 km² och ett största djup på 43 m. Stränderna är mestadels minerogena med glesa bestånd av vassar och kortskottsväxter, strandzonen är mestadels kort och brant. Vikarna är mer långgrunda och består till viss del av organogent material, vegetationen består av rikare vassar samt flytblads- och långskottsväxter. Sjön omges av åsar och berg, klädda med barrskog men även med inslag av löv. Odlad mark finns sparsamt i sydost och nordväst. Tillrinningsområdet är 142,7 km² stort och består mestadels av skogsmark. Grann får anses som mindre påverkad, främst beroende på avsaknad av reglering samt tämligen opåverkade kem-fysförhållanden. Sjön har en mycket hög biologisk funktion och innehar vissa raritetsvärden, bl a förekommer 4 glacialmarina relikter: *Mysis relicta*, *Pallasea quadrispinosa*, *Gammaracanthus lacustris* och *Limnocalanus macrurus*. Förekommande fiskarter är ål, öring, sik, siklöja, nors, gädda, björkna, benlöja, brax, mört, lake, hornsimpa, stensimpa, gers och abborre. Den biologiska mångformigheten får anses som tämligen hög, främst beroende på den artrika fiskfaunan, ett stort sjödjup och ett högt flikighetstal. Sjöarna Iväg och Grann sammanbinds av en smal dalgång med en kort åsträcka. Ån omges bitvis av sankmarker bevuxna med vass, al och björk. Dalens sidor upptas av gårdarna Norebyn och Relen med

jordbruksmarker som ännu används. Från vägarna genom dalen har man goda utblickar över sjöarna och dalbotten. På östra sidan av Iväg sträcker sig det skyddsvärda landskapet ner till gården V Högen. Iväg är belägen på en höjd av 101,3 m ö h dvs 25,8 m över Laxsjön och med en åsträcka på 8 km till denna. Iväg är en oligotrof sjö, bildad i den mellansvenska israndzonen, med en areal på 11,6 km² och ett största djup på 22 m. Stränderna är mestadels minerogena, med glesa bestånd av vass och kortskottsväxter. I vikarna finns organogent material med rikare vassar samt något långskottsväxter. Sjön omges av barr- och lövskogsbeklädda grusavlagringar med inslag av odlad mark. Viss bebyggelse finns, framför allt vid Ödskölts samhälle. Tillrinningsområdet är 218,2 km² stort och består mestadels av skogsmark. Vandringshinder i form av dämme finns i utloppet. Iväg får anses som tämligen påverkad, främst beroende på reglering och kraftstation, fisikinplanteringar och vägbank. Sjön har en mycket hög biologisk funktion och innehåller vissa raritetsvärden. Av glacialmarina relikter förekommer *Pallacea quadrispinosa*, *Limnocalanus macrurus*, *Mysis relicta* och eventuellt *Pontoporeia affinis*. Förekommande fiskarter är nejonöga, ål, öring, sik, siklöja, nors, gädda, benlöja, eventuellt brax, mört, lake, hornsimpa, gers och abborre. Den biologiska mångformigheten får anses som tämligen hög, främst beroende på den artrika fiskfaunan, en artrik grundbottenfauna samt sjöns storlek. Vid Skuggetorpsön och Rannebergen på Ivägs östsida består berggrunden av breccia, kvartsitsandsten och kalklerskiffer ur Dalformationen. Förekomsten av kalkrikt berg ger utslag i florans sammansättning. Här finns en rad krävande arter som murruta, trollsmultron, fältmalört och skogsknipprot. Speciellt rik är floran på Skuggetorpsön. Området har flera värdefulla lövskogar. Stenebydalen sträcker sig bred och öppen från Steneby kyrka norrut mot Gapungebyn och Grimmerud. Mitt i dalgången rinner Stenebyälven, markerad av en bård av sälg och klibbal. Stenebydalen är den största sammanhängande jordbruksbygden i Bengtsfors kommun och är ännu relativt väl i hävd. Mot utloppet av Laxsjön blir Stenebyälvens dalgång allt trängre. Vid Medbyberget börjar en 500 meter lång forssträcka. Den västra sidan av dalstråket är ännu öppen och lättframkomlig medan den östra sidan till större delen består av en järnvägsbank. Flodpärlmussla förekommer i Stenebyälven.

Anmärkingar: Sjösystemet anges i länets naturvårdsprogram för sjöar som vattenmiljö med särskilt högt naturvärde (klass I). Delar av omgivningarna, främst Ivägsåsen och Moarne, har i länets naturvårdsplan (område 42, 44-52 i Bengtsfors 32 kommun och 24, 32 i Dals-Eds kommun) angetts ha höga naturvärden (klass II). Delar har i naturvårdsplanen föreslagits som naturreservat. Partiet mellan Ivägsåsen och Moarne är skyddsområde för vattentäkt sedan 1973. Enligt beslut angående länets naturvårdsplan föreslås Moarne skyddas genom bildande av naturreservat. Området berör område av riksintresse för friluftsliv, Dalslands sjö- och kanalsystem.

Referenser: Lind, B. 1980: *Ivägsåsen och Moarne*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1980:9. Länsstyrelsen 1976: *Natur i Älvsborgs län*. s 252-254. Länsstyrelsen.1985: *Naturvårdsprogram för sjöar och vattendrag. Bengtsfors kommun samt Dals-Eds kommun*. Förvaras hos Naturvårdsverket. Nilsson, H. 1988: *Lövskogar i Bengtsfors*. Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1989:2.